

Marknad

2017-11-14

MINNESANTECKNINGAR

Elmarknadsrådets möte 2017-11-14

Närvarande

Martin Brink, Göteborg Energi

Stefan Braun, Bixia

Lars Andersson, Sandvik

Torbjörn Forsberg, E.ON

Jan-Ola Silver, Fortum

Magnus Thorstensson, Energiföretagen Sverige

Johan Leymann, Energimarknadsinspektionen

Lina Palm, Uniper

Johan Schönström, Billerud Korsnäs

Jonas Melin, Markedskraft

Daniel Engström, Energimyndigheten

Johan Arnberg, Axpo Sverige

Mårten Bergman, Svenska kraftnät, ordförande

Jesper Marklund, Svenska kraftnät, sekreterare

Fredrik Wik, Svenska kraftnät (punkt 2)

Ulf Larsson, Vattenfall (punkt 3)

Christer Norlander, Svenska kraftnät (punkt 3)

Per Wikström, Svenska kraftnät (punkt 3)

Jenny Lagerquist, Svenska kraftnät (punkt 5 och 7)

Rose Sargant, Svenska kraftnät (punkt 5)

Christina Simón, Svenska kraftnät (punkt 5)

Ulrika Formgren, Svenska kraftnät (punkt 5)

Niclas Damsgaard, Svenska kraftnät (punkt 6)

Linda Thell, Svenska kraftnät (punkt 7)

SVENSKA KRAFTNÄT

BOX 1200
172 24 SUNDBYBERG
STUREGATAN 1

WWW.SVK.SE
REGISTRATOR@SVK.SE

TEL 08 475 80 00
FAX 08 475 89 50

Rebecca Nilsson, Svenska kraftnät (övriga frågor)

Frånvarande

Björn Klasman, Energimarknadsinspektionen. Ersattes av Johan Leymann

Henrik Svensson, Uniper. Ersattes av Lina Palm

Daniel Nordgren, Vattenfall

Stig Åhman, Nord Pool

Pär Erik Petrusson, Jämtkraft Elnät

Peter Thelin, E.ON Elnät

Tania Pinzon, Svenska kraftnät

1 Inledning

Mårten Bergman inledde med att hälsa samtliga välkomna och gå igenom dagordningen. Dagordningen fastställdes.

1.1 Föregående mötesanteckningar

Magnus Thorstensson efterfrågade Svenska kraftnäts lista med referensgrupper.

Svenska kraftnät har tagit fram en sådan lista som skickas ut till rådet. I övrigt inga synpunkter på föregående mötesanteckningar.

2 Konsultation FRR-plattformar

2.1 MARI

Fredrik Wik redogjorde för projektet MARI som är implementeringsprojekt för den europeiska mFRR-plattformen. MARI kommer att initiera en extern konsultation som ska hållas under november och december. I konsultationsdokumentet presenteras olika alternativ för marknadsdesignen som projektet vill ha branschens synpunkter på. Wik framhävde att plattformen sätter tunga principer för marknadsdesignen och att det är mycket viktigt att svenska marknadsaktörer sätter sig in i dokumentet och kommer med synpunkter på innehållet.

Lina Palm frågade om det finns några konflikter i projektet. Wik svarade att alla länder/områden har sin filosofi för balansering, vilket gör att det ibland finns olika åsikter i vissa frågor. Nätkoderna och mer specifikt GL EB pekar dock ut riktningen i många fall. Wik redogjorde vidare för tidplanen i MARI där det kommer att hållas en konsultation på projektets föreslagna lösningar under sommaren 2018 och därefter implementering som väntas pågå till 2022.

Wik beskrev de olika delarna i konsultationsdokumentet:

Product and process: Bland annat föreslås en full aktiveringstid (Full Activation Time, FAT) på 12,5 minuter. Efter fråga om varför just 12,5 beskrev Wik att det är en avvägning för att dels uppfylla kravet att återställa obalanser på maximalt 15 minuter och dels att algoritmen och andra processer relaterat till plattformen ska ges tillräckligt lång tid. Magnus Thorstensson frågade om det är de schemalagda aktiveringarna (scheduled activations) som deltar i auktionerna. Wik beskrev att både "Schedule" och "Direct" aktiveringar kommer att vara ett resultat från auktioner. "Scheduled" aktivering är den aktivering som sker för respektive avräkningsperiod medan en "Direct" aktivering kan ske när som och då påverkar fler avräkningsperioder..

Algorithm: Wik beskrev de grundläggande principerna med input till och output från algoritmen.

Settlement: Wik beskrev att huvudprincipen för settlement är marginalprissättning och att falskhalsar mellan områden resulterar i olika marginalpris.

Congestion Management: Wik beskrev ett antal olika förslag på congestion management som framförs i konsultationsdokumentet. Johan Leymann frågade vad internal zones är. Wik förklarade att det går ut på att dela upp budområden i flera interna zoner för att hantera nätbegränsningar.

Harmonization: Wik redogjorde för att MARI genom konsultationsdokumentet önskar inspel från marknadsaktörerna på sådant som utöver det som regleras av nätkoderna kan behöva harmoniseras för att uppnå en fungerande mFRR-plattform.

2.2 PICASSO

Jesper Marklund gav en presentation av projektet PICASSO, som är referensprojektet för den europeiska aFRR-plattformen. Marklund gav en kort bakgrund till projektet som initierades av TSO:erna i Tyskland, Belgien, Österrike, Frankrike och Nederländerna. Svenska kraftnät är observatörer i projektet. Johan Schönström och Jonas Me-

lin resonerade kring den tredje processen RR och dess referensprojekt - TERRE. Frågan kom upp huruvida Svenska kraftnät ser någon risk att inte vara medlemmar i detta projekt. Marklund svarade att Svenska kraftnät inte ser några risker i att inte delta i detta projekt i nuläget då produkten inte finns i Norden idag.

Vidare beskrev Marklund att det finns en relation mellan PICASSO och det nordiska balanseringskonceptet. Konceptet underlättar för Nordiska länder att ansluta sig till de europeiska FRR-plattformarna. Samtidigt finns det flera frågor som behöver redas ut, exempelvis hur utbyte av aFRR (och mFRR) ska ske över HVDC samt vilken typ av fallback som behövs i Norden i händelse att algoritmen av någon anledning inte fungerar.

Avslutningsvis redogjorde Marklund för den konsultation som, likt MARI, kommer hållas för projektet under november och december samt att mer info kommer ges på Svenska kraftnäts aktörsmöte den 5 december.

3 DSO-TSO samverkan, svensk arbetsgrupp

Ulf Larsson, Christer Norlander och Per Wikström presenterade bakgrund och utkomst av arbetet som genomförts inom gruppen DSO-TSO samverkan. Ulf Larsson beskrev syftet med projektet och att det finns ett ökat behov av att utveckla och förbättra utbytet mellan TSO och DSO. Det sker en förändring i kraftsystemet från centraliserad produktion till mer distribuerad småskalig produktion, vilket tillsammans med andra förändringar skapar behov av ökat utbyte.

Larsson presenterade ett antal fokusområden som tagits fram inom arbetsgruppen och som kräver vidare arbete:

Avbrottsplanering: Larsson beskrev hur tillförlitlig elförsörjning ställer krav på god samordning och en långsiktig gemensam avbrottsplanering. Mårten Bergman frågade hur man på DSO-nivå arbetar med avbrott kommunikationsmässigt. Larsson svarade att det sker kommunikation med underliggande nät eller andra kunder vid avbrottsplanering. Jan-Ola Silver kommenterade att producenter och nätägare behöver mer kommunikation i förhållande till avbrottsplanering. Diskussion uppstod kring hur

avbrottsplanering ska ske, exempelvis vilka incitament ska finnas att flytta avbrott i tid.

Elbrist. Larsson redogjorde för Elbrist med bland annat regelverken för MFK och AFK.

Legalt, systemansvar. Larsson beskrev utkomsten av arbetet och att det finns juridiska oklarheter om systemansvaret. Här kommenterade Magnus Thorstensson att han instämmer i att det finns ett behov att ta fram ett nationellt mål för leveranssäkerhet och att han tolkar ellagen som att det är Svenska kraftnäts ansvar att ta fram ett sådant mål. Per Wikström kommenterade att det inte är tydligt att Svenska kraftnät har ett sådant uppdrag och att det är problematiskt att det inte finns ett sådant mål, vilket och lyfts fram i Svenska kraftnäts Systemutvecklingsplan.

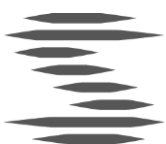
Stamnätsabonnemang: Här beskrev Larsson utmaningen i omfattande hantering av tillfälliga abonnemang för regionnätsägarna för att täcka det faktiska kapacitetsbehovet. Mårten Bergman framförde att Svenska kraftnät planerar att initiera arbete med en tarifföversyn under 2018. Magnus Thorstensson kommenterade att marknadsaktörer även utöver elnätsföretag bör involveras i detta arbete, vilket Bergman instämde i.

Reaktiv effekt och spänningsreglering. Larsson redogjorde för utmaningar och diskussionspunkter, bland annat rörande behovet av att konkretisera de faktiska reaktiva kapacitetsbehoven samt initiera åtgärder för detta.

Kommunikation och information. Larsson tryckte på vikten av kommunikation, då inte mellan system utan mellan parter i det dagliga arbetet.

Systemvärn. Det har inom arbetet identifierats att det finns risker för säkerställandet av tillförlitliga funktioner med bibehållen driftsäkerhet i och med mer komplex design och oförutsedda händelser. Det krävs alltmer standardiserad och robust utformning.

Realtidsmätvärden: Diskussion kring hur framtida dataflöde ska ske. Utbyggnaden av intermitterent produktion skapar ett ökat behov av realtidsdata. Det ställs också ökade krav på information från underliggande nät och produktion, vilket är syftet till att denna fråga lyftes inom arbetsgruppen.

4 Diskussion VoLL

Mårten Bergman redogjorde kort om ämnet Value of Lost Load (VoLL) och varför det är på agendan. Som framgår av GL CACM och Clean Energy Package ska maxpriser på elmarknaden reflekteras av VoLL. Bergman beskrev det arbete som ska påbörjas inom ENTSO-E som ska titta på hur VoLL bedöms i olika delar av Europa och på vilka kriterier dessa bedömningar görs. Magnus Thorstensson kommenterade att det bara är det högsta VoLL som är intressant och att det inte bör vara flera VoLL på marknaden. Vidare kommenterade Thorstensson att VoLL inte bara är kopplat till maxpriser utan också till leveranssäkerhet och att värdet av utebliven elanvändning måste vara lika stort oavsett orsak till att användningen uteblir. Jonas Melin framförde att han ser en risk att de tal man kommer fram till för VoLL är alldeles för höga. Mårten Bergman resonerade kring att det kan behövas en ändring i "mindset" för att göra tillgänglig all flexibilitet. Johan Schönström tryckte på att det är väldigt viktigt att alla aktörer förstår vad detta innebär. Stefan Braun poängterade att kunden i regel ändå betalar i slutändan.

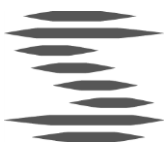
5 Implementering europeisk lagstiftning

5.1 FCA

Jenny Lagerquist gav en statusuppdatering om nätkoden FCA. Mycket av innehållet i FCA fokuserar på överföringsrättigheter, vilket gör att Svenska kraftnät är undantagna många av de metodförslag som ska lämnas in. Jenny gick igenom vilka artiklar som påverkar Svenska kraftnät.

Lagerquist redogjorde vidare för vad som hänt sedan elmarknadsrådet i september 2017 med arbetet rörande artikel 30 i FCA. Arbetet hanterar det beslut tillsynsmyndigheterna har tagit gällande att TSO:erna ska vidta åtgärder för att säkerställa risk-säkringsmöjligheter i Litauen och Danmark. TSO:erna har fortsatt utvärdera olika alternativ, bland annat men i arbetet för de danska elområdena gått vidare att titta på alternativet att anlita en market maker.

Jonas Melin frågade vad det är för tidplan för ett eventuellt beslut om att tillämpa market maker alternativet. Lagerquist svarade att det normalt är 6 månader för NRA:er att godkänna förslaget, även om det inte finns någon angiven deadline i FCA

för detta. Förslaget lämnas in i november 2017. Om förslaget skulle godkännas i maj 2018 är det sedan 6 månaders implementering vilket gör att implementeringen skulle vara klar november/december 2018. Dock finns det möjlighet att förlänga implementeringen ytterligare 6 månader.

Magnus Thorstensson frågade om frågan om möjligheter för TSO:er att använda sina kapacitetsintäkter vid stöd till den finansiella marknaden. Lagerquist svarade att den juridiska utvärdering som har genomförts kommit fram till att TSO:er antagligen inte får använda flaskhalsintäkter för att stötta den finansiella marknaden. Utvärderingen är inte publik men Mårten Bergman kommenterade att Svenska kraftnät på något sätt kommer att redogöra för innehållet.

5.2 GL EB

Jenny Lagerquist gav en statusuppdatering om nätkoden GL EB. Den förväntas träda i kraft januari 2018. Det är dock redan mycket pågående arbete på Svenska kraftnät relaterat till GL EB, inte minst arbetet med de europeiska FRR-plattformarna samt arbetet mot en avräkningsperiod på 15 minuter istället för 60 minuter.

5.3 CACM

Rose Sargant gav en statusuppdatering om nätkoden CACM. Ett All TSO metodförslag är ute på konsultation: planerade handelsutbyten, eller "scheduled exchanges". På regional nivå arbetar Svenska kraftnät med metoder för samordnade mothandel och omdirigeringar (countertrade och redispatch). Konsultation av dessa förslag är planerad till början av 2018.

Sargant redogjorde för beslutet om gemensam metod för flaskhalsintäkter mellan TSO:er som ligger hos ACER. Vidare förväntas ändringsbegäran på metodförslagen om kapacitetsberäkningsmetoder samt fallback för den nordiska och baltiska kapacitetsberäkningsregionen.

Sargant redogjorde slutligen för NEMO-förslagen som ligger hos Energimarknadsinspektionen. Magnus Thorstensson frågade om NEMO förslag om produkter är en maxlista eller minlista. Johan Leymann svarade att det är både och, det finns saker i produkterna som NEMOs kan ändra på. Mårten Bergman kommenterade att det är en bruttolista med alla produkter.

5.4 XBID

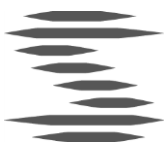
Christina Simón gav en statusuppdatering om utvecklingen i XBID-projektet. Inledningsvis redogjorde Simón för projektets bakgrund och syftet - en gemensam plattform för intradaghandel i hela Europa för en mer likvid marknad. XBID har planerat go-live första kvartalet 2018 och det kommer hållas ett intressentmöte i Bryssel den 31 januari 2018. Svenska kraftnät kommer att gå ut med inbjudan till detta intressentmöte när den finns tillgänglig. Simon beskrev vidare att vissa funktioner kommer finnas med i XBID från go-live och vissa kommer tillkomma i ett senare skede.

Johan Arnberg frågade vilka funktioner som inte kommer finnas med från go-live. Simón svarade att det bland annat handlar om förlusthantering och kapacitetsberäkningsmetoden (flödesbaserade metoden). Vidare kommer kombinationer av olika blockbud och liknande också att utvecklas och tillkomma efter go-live.. Det är värt att poängtera att Nord Pools handelsplattform kommer ligga kvar på lokal nivå. Därmed kommer den nya europeiska plattformen antagligen inte medföra så stora förändringar för aktörerna i deras relation till Nord Pool. Nord Pool kommer vid go live vara den enda börserna i Sverige.

5.5 Unavailability data rapportering

Ulrika Formgren redogjorde för den nya Nordiska tjänsten för insamling av avbrottsinformation. Arbetet är drivet av transparensförordningen och gäller den information om avbrott som marknadsaktörer är skyldiga att skicka till TSO:n som sedan ska skickas till transparensplattformen. Idag hanteras detta genom ett avtal med Nord Pool och går genom UMM-systemet. I och med introduktionen av flera elbörser i Norden kan det komma att det finns flera system för publicering av REMIT-info vilket gör att nuvarande avtal inte säkerställer insamling av all data. Därför har ett arbete genomförts för att se över denna hantering och resultatet är tjänsten Nordic Unavailability Collection System, NUCS. Tjänsten har handlats upp genom offentlig upphandling och resultatet är att tjänsten ska levereras av Unicorn System A.S. Planerad start för detta är mars 2018.

Jan-Ola Silver frågade hur API:et ser ut? Ulrika Formgren svarade att alla detaljer inte är klara men att mycket är specificerat i styrande dokument till transparensplattformen. Silver undrade vidare om tillgänglighetsdata i GLDPM-koden kommer synas så det kan skickas i samma format. Mårten Bergman resonerade kring att detta är ett separat system för otillgänglighet. Silver framförde önskemålet att synka informationen som ska skickas av aktörerna till dessa två system/funktioner. Johan Arnberg frågade om detta ersätter Nord Pool:s UMM-system. Formgren svarade att man som

marknadsaktör i princip är skyldig använda det nya systemet, men (förtydligande efter mötet) en marknadsaktör har enligt förordningen möjlighet att skicka data direkt till transparensplattformen via tredje part om detta har avtalets med TSO:n. Formgren bekräftade vidare efter uppkommen fråga att tjänsten inte kommer kosta någonting.

6 Nordisk balansering

Niclas Damsgaard redogjorde för utvecklingen inom det nordiska samarbetet relaterat till balansering. Efter Svenska kraftnäts och Statnetts arbete och förslag till nytt balanseringskoncept och governance-struktur har det förts en dialog under sommaren och hösten med Energinet och Fingrid. Ganska tidigt gav Fingrid beskedet att de endast ser framför sig att fortsätta arbetet enligt nuvarande ordning. Däremot har Energinet har varit positiva till konceptet men ville diskutera governance-frågan. Efter diskussioner med Energinet har de under hösten skrivit på Agreement in Principle, AiP.

Damsgaard redogjorde vidare för att Svenska kraftnät nu ser framför sig att tillsammans med Statnett och Energinet bilda ett skandinaviskt LFC-block. Processen för detta är att lämna in förslag på en ny kontrollstruktur från den 14 januari. Svenska kraftnät känner tillsammans med Statnett och Energinet ett behov av att konsultera förslaget om ny kontrollstruktur, vilket också är ett krav enligt nätkoden SO GL. Konsultationen kommer att initieras innan årsskiftet.

7 Balansansvarsavtalet

Jenny Lagerquist gav en statusuppdatering kring Balansansvarsavtalet. Det har identifierats behov av ändringar rörande FCR och förändrade villkor för fakturering av systemtjänster. Bilagorna i Balansansvarsavtalet kommer därför att uppdateras till version 2628-2 och det pågår en remiss för ändringarna mellan 10 november och 6 december 2017.

Johan Arnberg undrade om remissen gäller själva ändringarna eller hela avtalet. Lagerquist förtydligade att det endast gäller ändringarna. Lagerquist förtydligade även

att då ändringarna endast gäller bilagorna så behövs inga nya underskrifter av avtalet för att det sedan ska träda i kraft.

Linda Thell beskrev kort vad Svenska kraftnät ser framför sig gällande förbrukningsflexibilitet för FCR. Arbetshypotesen är att i nästa version av Balansansvarsavtalet-avtalet, vilket enligt en preliminär prognos väntas träda i kraft kvartal 4 2018, inkludera krav för FCR som omfattar även förbrukning.

8 Övriga frågor

8.1 DK-DE info

Rebecca Nilsson gav en uppdatering om frågan om kapacitet mellan DK-DE info. Sedan Elmarknadsrådet i september 2017 har det varit en andra workshop i frågan. Under workshopen diskuterades fyra förslag:

- COCA: handel av PTR:er
- Auktion Intradag: startauktion alternativt slutauktion
- Intradag handel Energinet: Tennet handlar idag på ID
- Specialreglering: Energinet använder idag specialreglering. Endast DK1 aktörer (möjligen DK2)

På workshopen fick alla deltagare diskutera och frågades vilket förslag de föredrog. Resultatet var ganska jämnt vilket indikerar att det finns för- och nackdelar med samtliga alternativ.

8.2 Aktörsmöte

Rebecca Nilsson redogjorde kort för det aktörsmöte som Svenska kraftnät kommer anordna den 5 december med fokus på aFRR och den planerade kapacitetsmarknaden.

